RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Izhaja v Ljubljani vsaki petek.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrske kraje za celo leto 5·44 K, za pol leta 2·72 K, za četrt leta 1·36 K. — Za Nemčijo za celo leto 5·96 K, za pol leta 2·98 K, za četrt leta 1·49 K. — Za Ameriko za celo leto 7·28 K.

Posamezne številke stanejo 10 vin.

Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 43. **V Ljubljani, dne 27. oktobra 1905.** **Leto VIII.**

NASLOVI:
Za vse dopise, rokopise, pisma, tičoča se lista:
Uredništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana.
Za denarne pošiljatve, naročila, reklamacije, inserate i. t. d.:
Upravništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana.

Klerikalen narod?

Med argumenti drja. Tavčarja, s katerimi je šel v boj proti splošni, enaki volilni pravici, je tudi ta, da bi z upeljavo take pravice zmagal klerikalizem na celi črti in da bi bila svobodomiselnost poteptana. Tako tolmačenje nosi protislovje samo v sebi. Nastopanje proti splošni in enaki volilni pravici je na vsak način reakcionarno; klerikalizem pa je tudi reakcionarna struja. Ako se pobija reakcijo z reakcionarnimi sredstvi, je pač nemogoče, da bi bila svoboda plod takega boja.

Ljubezni do svobode ni mogoče nikomur vsiliti. Ako na podlagi najširše pravice ne vzcvete ljubezen do svobode in ne nastane ljudsko delo za njo, tedaj je dotično ljudstvo sploh hlapčevsko in ne mara biti prosto. Kdor se postavlja proti politični enakopravnosti, je izgubil pravico, da se imenuje svobodomiselnega.

Ali strah pred klerikalizmom, ki bi bil posledica splošne in enake volilne pravice je nevtemeljen. Seveda, ako je narod res klerikalen, tedaj bode tudi zastopstvo tako in tedaj je to pač v redu. Ali na Slovenskem plaši velikanska pomota. V tem ko se vedno govoriči, da je ljudstvo klerikalno, je v resnici le indiferentno, politično brez zanimanja in neizobraženo. Le zato imajo klerikalci nanje tako velik upliv.

Politično izobraženi in nesutivirani niso samo nižji sloji, temveč tudi srednji in inteligenca. Vedno naglašanje same narodnosti ni bilo še nikoli znamenje širšega političnega horizonta in bujnega političnega življenja. Narod ima razen jezikovnih, tudi še druge potrebe, in sicer prvotnejše; mnogo jih je med njimi tako nujnih, da je tudi narodnostni razvoj odvisen od njih zadoščenja. Pri nas pa je narodnjaštvo naredilo vse enostransko in zato tudi slovenska politika ne more biti niti vsestranska, niti visokostoječa. Vse se presoja samo iz ene perspektive, in ta vendar ne mora biti prikladna za vse.

Srednji stanovi trpe še danes pod ostanki in tradicijami cehovskih redov. Nova doba jih je našla nepripravljene. Navdaja jih samo skrb za rešitev obrti, za ohranitev starih oblik, konservativni so do skrajnosti — konservatizem pa je sovražnik vsakega življenja.

Nižji sloji pa so zapuščeni, da vpije nad njimi storjeni greh v nebo. Človek, ki mu primanjkuje elemenlarne naobrazbe, ne more biti sposoben za duševno tako naporno delo, kakor je politika. Ako se med delavstvom po večjih in eminentno industrialnih krajih drugačne razmere, ostane pravilo vendar v veljavi. Socialističnim delavcem je organizacija vsaj deloma nadomestila tisto izobrazbo, katere jim družba ni dala in le tako je mogoče, da je politična zavednost med delavci veliko večja, kakor med našo inteligenco.

Sedanji volilni red pa je kakor ustvarjen, da ohranjuje te žalostne razmere. V sedanjih kurijah ni boja, izvzemši splošno volilni razred, ki pa v pretežno agrarni kranjski deželi tudi ne dopušča prave borbe, nego kvečjemu nekaj agitacije. Baronu Schweglu je popolnoma nepotrebno, truditi se, da bi dobil zaupanje ljudstva in da bi v delu prekosil konkurenta; volilni red mu zagotavlja mandat. V trgovskih zbornicah je stvar podobna. V mestnih in deželnih okrajih je nastalo nekako posestno stanje, glede katerega je boj zelo omejen, ker delavsko ljudstvo ne sodeluje pri volitvah, pa pridejo vsled tega politična načela le malo v poštev.

To bi se temeljito izpremenilo vsled splošne in enake volilne pravice. Nihče ne bi mogel priti po samem privilegiju v zakonodajne zbore, kdor pa bi hotel doseči mandat, bi se moral boriti zanj. Resne stranke bi kmalu izpoznale, da volilna agitacija še le po razpisu volitev ne izda mnogo in da je vedno močnejši nasprotnik, ki si pripravlja tla od prvega due, ko je dobil mandat. Poslanci, katerim ni le na tem ležeče, da dobe semtertja priložnost za potovanje na Dunaj ali v Ljubljano, bi imeli pred očmi odgovornost, ki so jo prevzeli z mandatom in proti zazibavanju naroda v zaupljivo spanje bi morali nastopiti z odločnim in trajnim izobraževalnim delom, ki bi bilo tem uspešnejše, čim bolj bi ljudstvo v posesti volilne pravice izpoznavalo, da volilni listek nekaj pomeni. Že vsled izpremenjenih razmer bi zanimanje za politiko neizmerno naraslo.

Ali se bojite, da bi tedaj klerikalizem tudi še tako zmagoval, kakor sedaj?

Ali ne vidite, da je splošna in enaka volilna pravica nujen pogoj za pokončanje tistega žalostnega indiferentizma, od katerega se najbolj redi „klerikalizem“. In ta indiferentizem je res še neverjetno velik. Ne samo po deželi, temveč tudi v mestih je še ogromno število ljudi, ki danes, skoraj štirideset let po proklamaciji ustave, nimajo niti pojma o konstitucionalizmu, ki ne vedo n. pr. kdo predpisuje davke, kdo jih pobira, čemu služijo, ki jim je razmerje med Avstrijo in Ogrsko tako tuje, kakor deveta dežela i. t. d. Strankam ni na tem ležeče, da bi jim pojasnili take reči, sami pa ne čutijo potrebe, da bi odprli navidezno s sedmimi pečati zapečateno knjigo ter se naučili čitati v njej.

Danes imamo politiko privilegiranih političarjev, nimamo pa ljudske politike, vsled tega tudi nimamo političnega ljudstva. To znajo klerikalci obračati sebi v korist. Splošna in enaka volilna pravica bi to temeljito izpreobrnila in kmalu bi se pokazalo, da narod ni klerikalen.

Listek.

Počena srca.

Spisal Etbin Kristan. Dalje.

— — — — — — — — — — — — — —

Tiho je bilo vse, kakor da stoji cerkev izven sveta — grob, ki struji v njem posebne, za zemeljskimi cilji se pehajočim neznano življenje. Naenkrat so tihi trdi koraki porušili sveti mir. Iz temne izpovednice je planila Amalija in vidno razburjena je hitela skozi cerkev proti izhodu, da so koraki s kamenitih tal žugajoče odmevali od visokih obokov. In skozi vrata je hitela, pa na ulico, pa dalje po ulicah, ne da bi bila vedela in mislila kam.

Pomirbe in tolažbe je bila šla iskat v izpovednico; a bič je švrknil po njeni duši in trde besede so ji razdrle upanje. Tajinstveni, kakor blago, neznano milost oznanjujoči mir božjega hrama ji je bil popolnoma vlezel v dušo, pomirili so se bili valovi srca in vzdignila se je bila v njej čista, silna želja, da se približa bogu, dobremu, milosti delečemu in slabe krepečemu. Kakor brezmejno zaupljiv otrok je položila svojo vest pred božjega služabnika. A iz njegovih ust ji je zagrozil neusmiljeni bog, ki sodi in kaznuje strogo, trdo in neoprostno.

V njenem srcu pa je nekaj počilo. Zabolelo jo je prvi hip kakor še nikoli, a naenkrat je bilo vse prazno. Zapustili so jo vsi čuti in ustavile so se ji vse misli. Samo nekaj nevidnega, nepojmljivega, a skrajno sovražnega jo je gnalo dalje ... dalje ... dalje ... sama ni vedela kam.

A končno so jo zapustile moči. Upehana kolena so se zašibila, pluča so komaj še zajemala in izpehavala zrak. Obstala je in napol nezavedno se je ozrla. Bila je v javnem parku v popolnoma neznanem kraju. Zagledala je prazno klop, pa je sedla. Tuji ljudje so hodili mimo, eni hitro, drugi počasno; nihče se ni zmenil zanjo, in ona ni pazila na nikogar. Iz daljave je prihajalo zamolklo šumenje; semterja je glasneje zacinkal zvonček, zavriskala je piščalka; njeno uho je slišalo vse, ali zavedala se ni ničesar.

Dolgo je tam sedela. Okolica se je začela izpreminjati, drevje je dobilo drugo obliko, listje drugo barvo, po potih so legale drugačne sence, tisti koščki neba, ki jih je bilo videti izmed vej, so odsevali drugačne reflekse, drugačni ljudje so hodili sem in tja.

Kako je prišla sem? Kaj hoče tukaj?

Težko se ji je valjalo vprašanje po glavi, kakor človeku, ki se zbudi v tuji sobi, pa se nikakor ne more spomniti, kdaj in kako je legel v to posteljo. Mučno je zbirala dogodke, da sestavi iz njih popolno sliko. Ali samo posameznosti brez reda in zveze so se objavljale njenemu spominu. Tisti lepi večer v Zagrebu, ko so peli slavčki in je luna sijala — v samostanu jo je izpraševala mati Avguština pa jo je hvalila, ker je natančno vedela za leto vsakega zgodovinskega dogodka — sanjalo se ji je, da je prišel angelj, pa ji je povedal, da je bila Margareta resnično zveličana, ker je bog bolj usmiljen, kakor ljudje — na pošti je stala in elegantni pustolovec je gledal na naslov pisma, kakor da je namenjeno njemu, a ne njej — kesajte se in delajte pokoro, kajti pri bogu je zapisan vsaki greh, in sodil bode žive in mrtve, je dejal duhovnik ... da, da, to je bilo! Tam se je končalo. V cerkvi je bilo, milostnega boga je iskala, našla pa je ...

Z glasnim, rezkim smehom je pretrgala svoje misli. Mlad par, ki je šel ravno mimo, se je hipoma ustavil. Očutila je začuden pogled in hitro je vstala. Proč odtod! Kaj hoče, česa išče tukaj? Čemu te misli? Čemu ta smeh in ta bol? Čemu vse skupaj, vse, ki je tako nečloveško in tako brez pomena? Šla je. Niti

Žene in politika.

Hvala Bogu, da ima vsaka stvar vsaj dve strani. Tako se vendar včasi iz velikega zla vsaj kaj malega, dobrega izleže. Zadnje dni se je to lahko opazovalo.

Nekoliko baronov in drugih posestnikov je iztuhtalo, da še niso dovolj bogati in ker imajo slučajno mnogo krav v hlevih, so hoteli podražiti mleko. Vedeli so sicer, da to ne pojde kar na kratko, pa so porabili vse zvijače, da bi prepričali prebivalstvo o potrebi podraženja, kmete pa, da bodo kar rešeni, ako prodajajo svojih par litrov po 20, mesto po 16 vinarjev. Posledica je, da so danes vsi ljudje v Ljubljani in v okolici nezadovoljni: Posestniki zato, ker jim ne gre tako gladko, kakor bi radi; manjši kmetje, ker imajo pri teh eksperimentih le škodo in čutijo, da so nazamarjeni, mestno prebivalstvo pa, ker vidi, da ni nikoli varno pred napadi na svoj itak ne prepolni žep.

Pa žene, ki ljubijo nad vse svojo šalico kave! Kar nesrečne so bile, pa so stokale: „Ne morem biti brez kave! — Pa vendar, skupaj držati moramo.“ — Da je solidarnost velika moč, čutijo danes vsi, ker leže v tem slučaju uzroki in posledice na belem dnevu. Tudi politično nevedni se tukaj lahko uče, kaj pomeni solidarnost. In to človeka skoraj nekoliko pomiri s sicer zelo nepotrebnim eksperimentom. Bila je dobra šola in le vadite se bojevati! Pride čas, ko bodo na kocki veliko važnejši in višji interesi...

Dr. Adler je rekel enkrat na shodu, ki so ga sklicali meščanske svobodomiselne žene: „Politika je umazana stvar, a umazana stvar ne postane lepša, ako se gleda v stran. Poprijeti je treba in snažiti.“ In shod je burno pritrjeval.

No, pri nas je še vedno običajno bedasto stališče, da politika prav nič ne briga žene. Kaj je to res? — Žena! Kaj pa je žena? Ali je kos lesa? Ali je morda podobna kravi, ki parkrat zamuka, kadar se ji vzame tele in potem nič več. Ali žena ne želi svojim otrokom vsega dobrega? Ali ne daje žena svojih sinov državi? Ali si ne more žena beliti noč in dan glave, kako umetno naj ravna, da izide s pičlim zaslužkom moža, da bodo vendar vsi otroci siti, oblečeni in da se kaj nauče za življenje?

In ta žena naj drži roke križem, kadar zašušti beseda „politika“ in naj brezposelno gleda od daleč, kako se jemlje njenim otrokom najprimitivnejšo pravico do življenja? Brezčutno naj gleda, kako propada ljudska šola, kjer naj bi našli njeni otroci temelj za bodočnost? Nema naj gleda, kako kimajo veljaki, kadar kriče vlade: „Še več topov, pa še več sinov, da bodo imeli topovi kaj žreti?“

Ni ga človeka, kogar se politika več tiče, kakor žene. Oglejte si natanko to politiko. Mnogo ste pač zamudile, zato se vam je treba mnogo učiti, mnogo čitati, zanimati se za vse, kar se godi po svetu, da same izpoznate, kaj je in kaj ni — in kako bi pravzaprav moralo biti.

Začnite brez zamude. Oglejte si le naš mlekarski boj — ne površno, temveč glejte, da pridete do jedra. Nezadovoljni so vsi, vprašanje pa je, ali imajo več vzroka za nezadovoljnost tisti baroni in kapitalisti, ki hočejo še bolj obogatiti, ali pa tisti, ki morajo računati z vsakim vinarjem, da ravno še živé za silo? Enostaven je odgovor in vidim, kako kažete brez pomisleka na uboge proletarce, ki delajo za pičel zaslužek, bodi si z rokami ali pa z glavo.

A sedaj vprašam: Kateri nezadovoljneži imajo moč v rokah? Delavci? Učitelji? Mali obrtniki in mali uradniki? — Da, da, vsem tem je dejal Gautsch, da ne smejo nikoli doseči enakopravnosti. Naj le plačujejo davke, politiko bodo že delali drugi. Ljudstvo naj dela, s sadovi dela bodo pa oni razpolagali.

Žene! odprite oči! Dokler zamerite svojim možem, da se organizirajo, mesto da bi se tudi same zanimale za vse, tudi za politiko, ste sokrive, da se Vam in Vašim otrokom od dne do dne slabeje godi. Ako hočete boljših časov, morate nastopiti drugo pot. S tarnanjem si ne pomagate, temveč samo z bojem. A. K.

Na poti do zmage.

Prvi uspeh.

Oprošteno svima, svima,
samo nije izdajici.

Odločni nastop soc.-demokratične stranke prinaša prve uspehe. Čemur se je včeraj reklo «socialno-demokratično-klerikalna zveza», bode morda že jutri gromoviti klic celega slovenskega naroda. Zarja splošne in enake volilne pravice se pokazuje na obzorju — dan mora priti.

Nobene bahavosti v tem trenotku! Ko kliče na tisoče brezpravnih delavcev na ulici po splošni in enaki volilni pravici, ko jo zahtevajo zastopniki obeh slovenskih strank v deželnem zboru, smo pripravljeni zaupati resnosti in iskrenosti vseh faktorjev, ki so se kakorkoli angažirali za najvažnejšo, najprvotnejšo politično zahtevo ljudstva. Zaupamo, ker se protivi zdravemu razumu misel, da bi moglo biti vse samo finta, izmišljena, da se najde za trenotek pot iz zagate.

Bilanca splošne in enake volilne pravice na Slovenskem je danes taka:

Socialna demokracija nastopa zanjo z brezobzirno odločnostjo.

Slovenci izven kranjske dežele so se izrekli zanjo.

Dijaštvo jo je zapisalo na svoj program.

Katoliško-narodna stranka je vstopila zanjo v javnosti in v parlamentu.

Narodno-napredna stranka je podala predlog v deželnem zboru, ki zahteva splošno in enako volilno pravico za državni zbor, a logično ne more biti v deželnem zboru proti temu, za kar je v državnem.

In tako bi se bil v eni točki složil ves slovenski narod. Nič ne de, da obstoje vsa druga nasprotja izmed strank poslej kakor doslej. Splošna in enaka volilna pravica je v tem trenotku najvažnejša politična zahteva v Avstriji in nje zakonito uveljavljenje bode triumf demokratične misli in začetek novega življenja.

Od deželnega zbora pričakujemo, da ne bode trošil dragocenega časa z nepotrebnim «študiranjem». Od začetka ustavne dobe je bilo dosti časa za ta študium in človeku, ki hoče v politiki kaj veljati, mora biti vprašanje volilne pravice jasno.

Nadalje pa pričakujemo, da se dokumentira sloga celega naroda glede zahteve splošne in enake volilne pravice tudi v javnosti. Kjer je doslej manifestiralo na tisoče ljudi, jih mora manifestirati stotisoč in nastop, kakršnega še ni bilo na Slovenskem, mora pokazati vsem nasprotnikom enakopravnosti, da je njih ura odbila in da je vsak odpor brezuspešen.

Izvrševalni odbor jugoslovanske socialnodemokratične stranke poda v tem oziru vsem poklicanim faktorjem svoje predloge.

* * *

Kranjski deželni zbor je volil v sredo na svoji prvi seji ustavni odbor, sestavljen iz 12 poslancev, kateremu se odkažejo vse peticije in predloge glede volilne reforme. Materiala za delo ima ta odsek že dovolj. Razen mnogoštevilnih peticij za splošno in enako volilno pravico ima že dva tozadevna predloga. Katoliško-narodna stranka je podala predlog, naj se uvede splošno in enako volilno pravico za deželni zbor, narodno-napredna stranka je vložila predlog, naj se pozove vlado, da predloži državnemu zboru načrt splošne in enake volilne pravice.

Deželni glavar je nasvetoval, naj se odkaže oba predloga ustavnemu odseku in naj se predsedniki klubov dogovore. — Ako imata stranki resno voljo, morata biti oba predloga sprejeta.

Delavci so tudi v deželnem zboru nastopili za svojo zahtevo: Z galerij se je vsul pravi dež listkov z napisom «Ven s splošno in enako volilno pravico» v zbornico.

Izmed ostalih predlogov omenjamo nujni predlog poslanca Hribarja za ureditev učiteljskih plač.

Politični odsevi.

Poslanec dr. Adler je dobil pri volitvi v Libercah 12.000 glasov večine. Oddanih je bilo vsega skupaj 48.000 glasov, za 500 več, kakor pri zadnji volitvi. Od teh je dobil dr. Adler 30.127, nemško-nacionalni kandidat Prediger 13.768, krščansko-socialni Tschidel pa 4824. Neveljavnih je bilo 68 glasov.

Dunajski socijalni demokratje so sklenili, da prirede pri otvoritvi državnega zbora veliko demonstracijo za splošno in enako volilno pravico. V ponedeljek so imeli v „Sofiensäle“ velik shod, po katerem se je spontano razvila demonstracija.

V nižjeavstrijskem deželnem zboru so podali krščanski socialci nujen predlog, naj se upelje splošno in enako volilno pravico. Seveda zahtevajo, naj jo ima samo tisti, ki stanuje že pet let v občini, kar je naravnost blazno. Lueger in njegovi pristaši niso bili nikoli odkritosrčni prijatelji splošne in enake volilne pravice, pa tudi ne svobodnih volitev. Dunajska kronika ve o tem povedati marsikaj. Če pa vendar še dunajski krščanski socialci nastopijo s to zahtevo, pokazujejo le, da vendar razumejo njeno neizogibno potrebo in nepremagljivost, pa jo rajši sami predlagajo, kakor da bi čakali na višjo silo. Volilna reforma prihaja, njen dan se rodi.

Poljski in rusinski sodrugi so priredili ob otvoritvi deželnega zbora gališkega veliko demonstracijo, katere se je udeležilo 50.000 delavcev. Ravno tako je bila v ponedeljek v Inomostu demonstracija pred deželnim zborom. Nastopilo je 10.000 delavcev.

V solnograškem deželnem zboru je sprejet predlog, da se izdela volilni zakon na temelju splošne in enake volilne pravice.

---

malo ni poznala kraja, a Pariz je tako velik! Vendar ni hotela nikogar vprašati, kje je in kako je prišla domov.

Šla je, kakor je naneslo. Večer se je širil in zgoščal nad mestom in povsod so zažarele svetilke. Vrvelo je po ulicah in Amalija je gledala bujno življenje s čudnimi očmi brez zanimanja. Tuje ji je bilo vse. To pisano vrvenje ji ni bilo nič mar, ona ni imela ničesar opraviti s temi ljudmi, z njih poti in cilji, z njih veseljem in žalostjo. Šla je dalje po ulicah, tja, sem . . ., da bi le prišla v znane kraje. Ali vse je bilo tuje.

Opazila je zaprte prodajalnice. Zopet so bile ulice izpremenjene. Ljudem se je videlo, da ne hodijo po opravkih, temveč, da iščejo po dnevnem delu nočne zabave v gledališčih in kabaretih, po gostilnah in kavarnah, po beznicah in po skritih prostorih, o katerih se ne govori. Postranske ulice so bile že mirne in prazne. Izogibala se jih je. Kar nekaj jo je vleklo tja, kjer so hodili ljudje in kjer je bilo več svetlobe.

Pred veliko restavracijo ji je zadišala kuhinja. Naenkrat je začutila, da je strašno gladna in močno si je zaželela jesti. In zopet je hodila. Vsako gostilno si je ogledala od zunaj, a v nobeno ni vstopila. Nobena ji ni ugajala, a sama ni vedela, zakaj ne. Trudna je bila že tako, da je hodila kakor pijanka. Pozabila je na lakoto in nič več ni mislila. Nenadoma je čutila sunek in slišala je nevoljno besedo: „Pazite vendar!“ Zdramila se je in zazdelo se ji je, da je spala in tako zadela ob elegantno opravljeno žensko. Postala je in je gledala nekaj časa za njo. Obenem pa se je budila; jasnejše in živejše je postajalo v njej, kakor da bi se bila v hoji popolnoma naspala. Nobene trudnosti in boli ni več čutila, samo glad se je oglašal z vso močjo in čvrsto je odločila, da pojde večerjat. Le da bi vedela kam.

V tem hipu je zaslišala bizarne zvoke fantastične glasbe. Zdelo se ji je, kakor, da bi ji bila električna struja preletela po živcih; v glavi se ji je zavrtelo in čudna, pijana veselost jo je pograbila. Ah, zaplesati, poskočiti, vrteti se po dvorani brezumno, brezobzirno, da se zasuče cela okolica, da zavre kri in da izgine vse v blazni, nesmiselni razposajenosti! Nepremagljivo koprnenje po razuzdani zabavi ji je zaplapolalo v duši in razdražena fantazija ji je naslikala prizore smelega strastnega bakanala, neznane, nepojmljive orgije, ki je dobila meseno obliko pred njenimi očmi — kdové kako, kdové po katerih potih, kdové iz katerih virov. Besno jo je gnalo tja, odkoder je donela čudna, mamljiva glasba. Stala je pred domom lahkožive muze. Hitro je vstopila. Dvorana je bila polna najraznovrstnejšega občinstva. Na odru je plesalo dvoje deklet z neverjetno kratkimi krilci neverjetne plesove. Ljudje so zijali tja s široko odprtimi očmi, nekateri so bobnali s prsti takt po mizi, nekateri so se zibali po zvokih čudne glasbe, tuintam je kdo zažvižgal, zateptal, zaploskal. Opojna atmosfera je plavala težko v dvorani.

Dalje prih.

Davek za luksus so vpeljali v Lincu na Gornjem Avstrijskem. Plačevati ga mora, kdor ima poslužnike, kuharje, kočije, ekvipaže, konje za jahanje ali avtomobile. Tudi za šampanjec se plača davek.

Fejervaryjev program obsega baje splošno in enako volilno pravico za vse, ki znajo pisati.

Za odpravo svetopisemskega pouka je prosilo učiteljstvo v Bremenu. Dotična peticija odgovarja na vse ugovore, ki prihajajo zlasti iz cerkvenih krogov, pa predlaga, naj se prepusti veronauk za tiste, katerih starši ga žele, verskim zadrugam. Nauk o morali naj se nadaljuje neodvisno od veronauka v smislu splošnega seznavanja s svetom in z življenjem. V nižjih razredih naj se posvečuje pažnja zlasti pravljicam in pa predmetom iz otrokove okolice; v višjih razredih pa naj se moralni nauk razširi na poznavanje zakonov in ustave. Uči naj se tudi objektivno „splošno versko zgodovino“. — Kaj bi dejal gospod Hartel!

Iz Rusije prihaja zopet vse polno novosti. Zanimivo je, kar javljajo londonski „Times“. Wite se je baje pogovarjal z nekaterimi člani reformne stranke, katerim je pripovedoval, da želi car postati ustaven vladar in da mu je angleški kralj vzor. Obenem poroča „Sin otečestva“, da se namerava predelati zakon o dumi na novi podlagi. V privatnih šolah na Poljskem bode baje pripuščen poljski in litvanski učni jezik. Poroča se tudi, da bode Pobjedonoscev odstopil. — Novi nemiri se neprenehoma razširjajo. Železničarska stavka narašča na vseh progah.

Vojne izgube v zadnji rusko-japonski vojni se sedaj uradno naznanjene. Izgubili so Rusi 320.000 mrtvih in ranjenih, Japonci pa 120.000. V posameznih velikih bitkah so imeli izgub: Pri Ljaojanu Japonci 18.000, Rusi 25.000; pred Port Arturjem Japonci 50.000, Rusi 20.000; ob Šnhu Japonci 18.000, Rusi skoraj 80.000; pri Mukdenu Japonci 52.000, Rusi 152.000; na morju Japonci 3600, Rusi 6000. Ladij so izgubili: Rusi od 93 vkupnih ladij 57 pogreznjenih, 7 ujetih, 19 interniranih; Japonci so imeli 76 ladij, pa so jih izgubili 12. Japonska mornarica je ujela vrhutega še 43 trgovinskih ladij. — Denarne zgube so velikanske. Japonce je veljalo vzdržavanje vojske vsaki dan 4 milione mark, skupaj 2400 mil., vzdržavanje mornarice in izgube 1000 milionov; podpore za vdove in sirote 600 milionov; skupaj torej 4000 milione. Rusija je potrošila le za stroške vojske in podpore 4400 mil., za mornarske zgube pa 699 milionov, skupaj torej 5000 milionov. — Pa pravijo, da vojna ni norost!

Za splošno in enako volilno pravico.

Impozantna manifestacija delavstva za splošno in enako volilno pravico se je izvršila v torek zvečer v Ljubljani. Vreme je bilo slabo, ali ljudstvo se ni ustrašilo. Demonstracija je bila velikanska, vtis, ki ga je naredila, pa ne potrebuje nobenega komentarja.

Že ob $^1/_2$7. uri zvečer se je pričelo ljudstvo zbirati v areni in na vrtu „Narodnega Doma“. Ob $^1/_4$8. je sodrug Vičič otvoril ljudski shod. Predsedništvo je bilo soglasno izvoljeno. Sodrug Tokan je dal prvo besedo sodrugu E. Kristanu, ki je prečital deželnemu zboru naslovljeno peticijo socijalno-demokratične stranke za splošno in enako volilno pravico. Potem sta govorila v imenu idrijskega in zagorskega delavstva sodruga A. Kristan in M. Čobal. Sodrug E. Kristan je potem še pozval udeležence, naj demonstrirajo z uzorno disciplino. Potem se je postavil sprevod v vrste. Najprej je bil postavljen prvi red pri gledališču. Ali kmalu se je moral pomakniti naprej, ker vzadej ni bilo prostora za veliko množico. In dalje in dalje se je moral pomikati, bil je že pri frančiškanskem mostu, pri rotovžu, a še niso mogle zadnje vrste odkorakati.

Na čelu sprevodu je odkorakal izvrševalni odbor jugoslovanske socijalno-demokratične stranke in politični odbor lokalne organizacije. Za odboroma so nosili sodrugi rdečo zastavo, pristaši krščansko-socijalne stranke pa so prinesli slovensko trobojnico. Z lampijoni in bakljami je korakala potem nepregledna množica. Bil je namen, da se gre v vrstah po štiri. Ali ker je sprevod narastel vse bolj, kakor se je pričakovalo, so morali korakati večinoma po šest, tuintam celo po osem. Mirno in tiho se je sprevod pomikal po Mestnem in Starem trgu, po Cojzovem grabnu in po Emonski cesti pred deželni dvorec. Tu se je množica ustavila — ogromni prostor pred dvorcem je bil poln ljudstva in lučic. Bil je veličasten pogled! Sodrug E. Kristan je izpregovoril nekoliko krepkih besed, zatrjujoč v imenu delavstva, da ne bode miru, predno ne bode splošna in enaka volilna pravica postavno uveljavljena. Gosp. Štefe je govoril še v imenu svojih somišljenikov in ljudstvo se je razšlo. — Ako bode treba, pride pa zopet.

* * *

V sredo dopoldan se je predstavila deputacija socijalno-demokratične stranke, sestavljena iz sodrugov Et. Kristana, Ev. Vilfana, Jos. Zupana iz Ljubljane, Ant. Kristana iz Idrije in Miha Čobala iz Zagorja deželnemu glavarju gospodu Deteli. Vodil jo je poslanec g. dr. Majaron. Gospoda deželnega glavarja je nagovoril sodrug E. Kristan, naglašujoč, da delavstvo odločno zahteva enakopravnosti in da pričakuje od deželnega zbora rešitev volilno-pravnega vprašanja v smislu splošne in enake volilne pravice sans phrase. Govornik je predložil gospodu deželnemu glavarju sledečo **peticijo**:

Visoki deželni zbor!

Globok propad zija med zakonodajnimi zbori države in dežel v Avstriji ter med prebivalstvom. Brez razlike razreda, bogastva, dohodkov in socialnega položaja so državljani dolžni se pokoriti zakonom. Ali čudovito raznovrsten je upliv, ki ga imajo posamezni razredi družbe na določanje za vse enako veljavnih zakonov. Vtem, ko dajejo sedanji volilni redovi razmerno malemu številu državljanov na temelju njih posesti take predpravne, da jim je odločevanje v javnih stvareh skoraj za vse slučaje zagotovljeno, je ogromna množica ljudstva politično popolnoma brezpravna, odnosno ima v okviru državnega volilnega reda samo dozdevno pravico, fikcijo pravice, ki jo obsoja na popolno brezuplivnost Brez ozira na vrednost zakonov, ki jih ustvarjajo na podlagi kričeče neenakosti sestavljeni legislativni zbori, čuti ljudstvo, ki se mora pokoravati vsem njih določbam, ne da bi imelo količkaj upliva na njih sprejem in uveljavljenje, že davno krivično in sramoteče zapostavljenje, ker je brezpogojno podvrženo ukazom drugih, kakor je nedoleten otrok podvržen volji staršev, ali suženj volji svojega gospodarja. Vtem, ko je za srečnejše sloje že davno razglašena ustava, obstoji za najširši razred v državi — za delavstvo — še vedno absolutizem v neobloženi krutosti. Ljudstvo vidi v tako sestavljenih legislativnih zborih korporacije, organizirane za njega potlačenje ter jim ne zaupa; v zakonih, izhajajočih iz takih zborov, vidi gosposko voljo sebi nasprotnih ali celo sovražnih činiteljev ter jih ne ljubi. Da pridejo zakoni do veljave, je treba ogromnega aparata eksekutivnih in represalnih moči, ker najširše plasti prebivalstva ne izpoznavajo v postavah izraza svoje volje, ali vsaj izraza potrebnih kompromisov izmed raznih interesov, temveč samo diktatoričen imperativ manjšine.

Ljudstvo opaža že davno, da v teh zborih ni pravega, živega zanimanja za njegove pereče potrebe; razume, da zastopniki ljudstva tujih in nasprotnih interesov ne morejo imeti potrebne kvalifikacije za delovanje v korist ljudstva, temveč da bi samo po splošni, nepopačeni ljudski volji izvoljeni zastopniki lahko zvesto izražali njegovo mnenje ter njegove želje in zahteve. Delavno ljudstvo pa smatra te razmere tem bolj ponižujočimi, ker ve, da mora izpolnjevati vse dolžnosti v državi, v deželi in v občini, in da je v človeški družbi prevažen faktor, njegovo delo pa da je temeljni kamen ponosne zgradbe: Doma novodobne kulture in shrambe narodnega bogastva.

Krivično je sedanje razmerje in ponižujoče za široke plasti delavnega ljudstva, a tudi nezdravo je, neplodno in škodljivo za državo samo in za deželo. Državna kriza, ki grozi ne le razvoju in napredku narodov v Avstriji, temveč je deloma nevarna celo njih obstanku in obstanku države same, ima svoj pravi vir v zastareli organizaciji legislativ, organizaciji, ki mora nujno vstvarjati krožke omenjenih, diametalno nasprotnih interesov, nikakor pa ne zastopstva celote, pa vsled tega boluje ob večnih notranjih konfliktih in ne more sama postati plodovita, pa tudi ne more dajati opore nobeni vladi, ki bi sama imela voljo, v parlamentu pa bi našla rezervar sil za obrambo vitalnih interesov države in v njej živečih narodov in razredov.

Sedanji volilni red ne more proizvesti nobenega zastopstva, ki bi moglo rešiti staro, ves razvoj narodov in slojev ovirajoče nacionalno vprašanje in tako tudi ne najde pota do uspešnega gospodarskega in socialnega dela.

Treba je novih oblik, treba pa je tudi nove vsebine, novega duha. Ljudstvo, ki se ga smatra zrelim za težko družabno delo in za izpolnjevanje dolžnosti, je zrelo tudi za dosego in porabo pravic. Temu ljudstvu, doslej odganjenemu, je treba odpreti vrata zakonodajnih in samoupravnih zborov, da postanejo iz njih prava ljudska zastopstva in da se zave sleherni poslanec svojega pravega značaja in svoje odgovornosti napram ljudstvu.

Treba je podreti vse meje in ograje, postavljene med zakonodajstvo in med narode. Treba je dati volilno pravico vsem, odpraviti pa je treba vse predpravice. Splošna in enaka volilna pravica za vse dorasle državljane brez ozira na spol, na posest, na socialni položaj i. t. d., je predpogoj za ozdravljenje družabnih razmer. Ona je temelj za kulturni, gospodarski, socialni razvoj narodov in razredov, ona je jedro politične, gospodarske, narodne in socialne enakopravnosti.

Zato prosijo podpisani:

Visoki deželni zbor naj blagovoli:

1. Pozvati vis. c. kr. vlado, da predloži vis. državnemu zboru zakonski načt, obsegajoč splošno in enako volilno pravico za vse nad 20 let stare državljane moškega in ženskega spola in naj ga v državnem zboru priporoča in zagovarja.

2. Pozvati visoko c. kr. vlado, da predloži visokemu deželnemu zboru zakonski načrt v istem smislu za kranjsko deželo ali pa iz lastne iniciative sestaviti tak načrt, pa tem potom vzakoniti splošno in enako volilno pravico za moške in ženske na Kranjskem.

Podpisani upajo, da bode visoki deželni zbor z ozirom na neprepozno važnost volilnopravnega vprašanja z vsemi močmi in brez ozira na momente, ki kažejo njega članom v drugih vprašanjih različna pota, pospešil z odločno voljo rešitev te za delavski razred kakor za celi narod enako važne in nujne stvari.

Peticiji so bile priložene pole z več kakor 6000 podpisi.

Gospod deželni glavar je sprejel peticijo in dejal, da je po njegovem mnenju v deželnem zboru razpoloženje za rešitev tega nujnega vprašanja, da pa bode treba stvar pretresati. Odvisno je od tega, kako se razvijejo stvari na Ogrskem. Vpoštevati se mora tudi druge sloje, ki imajo pravico, da se vpošteva tudi njih interese.

Sodrug E. Kristan je odgovoril, da enaka pravica varuje interese vseh enako. Delavstvo želi, ostati na postavni poti, toda, ako bi se preziralo še dalje njegove opravičene zahteve, je obljubilo, da porabi vsa sredstva, ki so mu na razpolago. Študiranju ne zaupa ljudstvo nič več. S to besedo se je v Avstriji že toliko operiralo da pomeni «študiranje» za delavce ravno toliko, kakor «zaslepljevanje».

Razvila se je pravcata debata, v katero sta posegla tudi sodruga A. Kristan in M. Čobal. Prvi je omenjal razmere, ki jih vstvarja sedanji zistem v občinah, drugi je povdarjal odločno voljo rudarjev, da ne odnehajo v boju. Tudi gosp. poslanec dr. Majaron je vzel besedo in dejal, da bi bila pač vsaka reforma, ki ne bi slonela na podlagi splošne in enake pravice, samo krparija.

Gosp. deželni glavar je izrekel upanje, da zadeva ne bode odložena ad calendas graecas in deputacija se je poslovila.

Afera na „Panterju“.

Pred nedavnim časom je časopisje poročalo, da se je moštvo na avstrijski bojni ladji „Panter“, ki je ravno na daljšem potovanju, uprlo vsled neusmiljenega ravnanja predpostavljenih. Pripovedovalo se je, da se je neki podčastnik obesil, mornarji pa da so vrgli nekega praporščaka v morje. Mornarski odsek vojnega ministrstva je kmalu dementiral stvar, razni vladi prijazni časopisi pa so jeli pripovedovati, da so častniki na „Panterju“ sila ljubeznivi in da se moštvu jako dobro godi, ter da je zelo zadovoljno.

Da je oficioznim dementijem v takih zadevah malo zaupati, iz reptilskega fonda plačanim časopisom pa nič verjeti, je stara stvar. Podčastnik se je obesil, tega ni mogoče utajiti in resničnost tega fakta je jako značilna tudi za ostale posameznosti. V soboto pa je priobčil zagrebški „Tagblatt“ pismo, ki prav čudno ilustrira oficiozne trditve.

To pismo se glasi:

Pred kratkim so bile v raznih časopisih razširjene vesti o puntu mornarjev na križarki 3. razreda „Panter“ ces. in kr. vojne mornarice, katere pa je mornarsko zapovedništvo kar najodločneje dementiralo. „Neue Freie Presse“ je objavila v svoji številki od 18. t. m. izvleček iz pisma, ki ga je baje pisal neki mornar s „Panterja“ svojemu tovarišu v Pulj; iz tega pisma naj bi bilo razvidno, da so bile razmere na ladji koncem junija nenavadno ugodne.

V svoji številki od srede je imela „Neue Freie Presse“ zopet pismo, katero je baje pisal neki Avstrijanec med 25. in 30. junijem. V tem pismu se naznanja, da imajo podčastniki po dva dni prosta in da smejo tedaj pohajati na suho, le tretji dan da morajo ostati na ladji. Nadalje, da ni dneva, ne da bi prišel kdo h komisarju po predujem, ter da dobiva moštvo mnogo vabil na različne veselice na suhem. Tako so bili baje tudi v Adelaide povabljeni na drsanje, kjer je dobil eden strojnih podčastnikov prvo ceno i. t. d. Toda naši zemljaki — mornarji na „Panterju“ so večinoma Hrvati — pa nimajo takega zlatega življenja, kakor nas uverja pismo v „N. Fr. Pr.“ Že tista točka, ki pripoveduje o drsanju koncem junija v Avstraliji, je dokaz za to, kaj se ima misliti o teh pripovedkah, kajti o tem času tam še ni ledu, zlasti ne v dolini.

Sam sem bil meseca junija v Avstraliji in dne 24. sem šel s soprogo v Sidneyu na ladjo „Oldenburg“, da se vrnem domov. Že v Sidneyu sem slišal pri avstrijskem konzulatu, da pride „Panter“ v avstralske vode. Jaz in še 5 Hrvatov, ki so bili z menoj na „Oldenburgu“, smo že pri prihodu v Port Melbourne opazili na eni strani več angleških bojnih ladij, na drugi pa avstrijsko, v kateri smo izpoznali po konstrukciji „Panterja“. „Oldenburg“ je spustil mačka poleg „Panterja“. Obe ladji sta se pozdravili, spustivši zastave. Na „Panterju“ je godba zasvirala „Gott erhalte“. Ker je „Oldenburg“ moral dva dni ostati v Melbournu, smo hoteli priti v dotiko z moštvom „Panterja“. Še tisti popoldan so prišli trije podčastniki s „Panterja“ k nam in govorili smo o potovanju. Ob 6. uri so se že poslovili, češ, da se morajo vrniti na ladjo, kjer je vse jako strogo. Čudili smo se, da so odklonili kozarec vina. Vprašal sem jih, ali bi smel priti na „Panterja“, nakar so samo skomizgnili z ramami. Odgovorili so, da morajo vprašati službujočega častnika. Potem so mi priporočili, naj pridem drugi dan na suho, kjer bodem izvedel, ali smem priti na „Panterja“. Drugi dan je prišla barka k bregu in prosil sem mladega praporščaka dovoljenja, da bi smel obiskati ladjo; dobil sem pa osorno odrekajoč odgovor. Tisti dan pa sam imel še priložnost, govoriti z nekim mornarjem s „Panterja“. Dejal sem mu, da je imel lepo potovanje in da bode imel marsikaj pripovedovati. Nato je odgovoril: „To se Vam zdi tako, ali na ladji je trdo življenje. Seveda smo imeli dolgo potovanje, ali malo nam je koristilo, ker nismo smeli na suho. Vsaj izven službe so nas pustili le malokdaj z ladje“.

Z ozirom na vse, kar sem slišal in videl, mislim, da se je moralo na „Panterju“ tudi nekaj zgoditi, ker je tako strogo ravnanje z moštvom pri naši vojni mornarici — kar jaz vem — nekaj nenavadnega.“...

To se tudi nam zdi.

Domače stvari.

Skoro neverjetno vest priobčuje „Naprej“ v zadnji številki. V Spodnji Idriji so imeli „misijon“ in gospodje misijonarji so pridigali take reči, kakor da živimo sredi najtemnejšega srednjega veka. Ločili so pridige za moške od onih za ženske. In govorili so reči kakor sledeče: Ženam so rekli: „Žene, glejte, da boste svoje dolžnosti zvesto opravljale. Kadar moža prime strast, ne se izgovarjati, da ste bolne, da se vam ne ljubi. Če se upirate, boste na veke pogubljene. Le ona je krščanska mati, ki porodi najmanj 16 otrok! — Možem so dejali! „Kaj pa vi delate? Ali morda ne izpolnjujeie zakonskih dolžnosti. Ali ubijate duše v zarodu? Ako ne bodete sejali seme v pravo njivo, da obrodi, čaka vas večni ogenj v peklu. — Fantom pa so pridigali: «Fantje, ko greste po cesti proti Idriji, na Tolminsko ali po Kanomlji, ko bodo šla dekleta, če vas bodo pogledala z lepim obrazom, zapodite jih. Poleno vrzite za njimi, v noge, ali v glavo, kamor pade. Če jo prav ubiješ, bo le en satan manj na svetu!» Take-le reči so pripovedovali in pa vse hujše, kakršnih si niti zapisati ne upamo. Kako so se iz ubogega ljudstva norca delali, kaže le-to: Neki ženi so pri izpovedi naložili za pokoro, da je morala cerkvena vrata trikrat iti odpreti in zapreti. Vsi ljudje so videli to grešnico, ki se je tako javno pokorila. — Pravimo, da se nam je zdelo to skoraj neverjetno, akoravno smo doživeli že marsikaj od naših misionarjev. Ali v Spodnji Idriji so nam zatrjevali, da to še izdaleč ni vse, da pa se vsega niti povedati ne more. Reči moramo, da presega to pač že vse meje dopustnega in če ima naš kazenski zakon toliko paragrafov o draženju in ščuvanju, bi pač vsaj sodnije morale najti sredstvo, da ustavijo tako blazno početje. Morda je tu sploh beseda o blaznosti najbolj opravičena, ker se res kar se more razumeti, da bi normalan človek pred najširšo javnostjo tako divjal. Verska norost ni tako redka prikazen, kakor se včasi misli. Vsekakor pa ima ljudstvo, ki gre v cerkev z upom, da dobi duševne hrane za svojo pobožnost, pravico zahtevati, da se ga varuje pred takimi divjaškimi celibatarskimi napadi. Ako se lovi najnedolžnejše izraze socialnih demokratov, naj se pa kdo zanima intezivneje za misionarsko delovanje.

Narodna tiskarna je imela v torek večer posebno stražo. Ljudem, ki so hodili ta večer po Knaflovih ulicah, se je čudno zdelo, da vidijo v tisti okolici toliko policistov. Častna garda to ni bila, če pa se je zdelo „Narodu“ potrebno, podati se na dan delavske manifestacije v posebno varstvo policije, dokazuje to samo, da ima slabo vest. Junak je „Narod“ pod plaščem imunitete in pod varstvom policajske sablje!

Nihče ni principijelno nosproten splošni in enaki volilni pravici, pravi „Slov. Narod“ v pondeljek in vprašuje, čemu toraj demonstracije. Liberalno glasilo je menda zelo kratke pameti. Pa če se tudi na to ne oziramo, menimo, da bi bilo vendar lahko razumeti demonstracije za tako važno zahtevo, kajti če ne bi bilo treba nikomur pokazati ljudske volje, bi bilo treba vsaj vladi. Če pa „Narod“ in njegova stranka nista nasprotna splošni in enaki volilni pravici, bi bilo pa le umestno, da bi se tudi liberalci udeležili teh manifestacij. Zakaj pa „Narod“ terorizira celó mestno godbo? — Časopis «Narodne tiskarne» pač retirira. Da mu postaja vroče radi skrajno nerodnega nastopanja proti splošni in enaki volilni pravici, razumemo. Ali čemu tedaj ovinki? Saj bi bilo najbolj enostavno, priznati, da so ustrelili nekoliko debelih kozlov, pa se brez sofizmov pridružiti tistim, ki že vodijo boj za volilno pravico. V deželnem zboru bi imeli že sedaj dosti priložnosti, da bi popravili napako. In — v nebesih je več veselja nad enim spokorjenim grešnikom, i. t. d. . . . (Glej današnji članek „Na poti do zmage.“)

Zima je tukaj in delavsko ljudstvo ne gleda le s skrbjo radi mraza in drage kurjave, radi pomanjkanja tople obleke in dobrih čevljev v bližnjo bodočnost, temveč izgubilo je tudi skoraj edino priložnost za prepotrebno razvedrilo. Na prostem sedaj ni ničesar več in zatohla soba je edino bivališče za delavske sloje. Potreba razvedrila in želja po njem pa ne mine, ker mede in ker škriplje pod nogami. Za organizirane delavce skrbé deloma strokovna društva s predavanji in s knjižnicami, ali z malimi sredstvi, ki so jim na razpolago, ne morejo delati čudežev. Javne korporacije, zlasti občina, se pa prav nič ne zaveda, da ima tudi v tem oziru dolžnosti: «Vseučiliščnih» predavanj ni, profesorji na realki in gimnaziji nimajo prav nič smisla za to, primerne biblioteke pa tudi ni. Kaj pa je vendar s projektom občinske knjižnice, katerim se je nekdaj delalo tako reklamo?

Organizacija soc.-demokratične stranke ne ugaja „demokratičnemu“ «Slov. Narodu». Vodstvo stranke — pravi — ni izvoljeno na podlagi splošne volilne pravice, narodno-napredna stranka pa je demokratična organizacija — pravi „Narod“. Da bi imela stvar lepše lice, citira celo drja. Adlerja, Reumanna in Schuhmeierja, seveda popačeno. Da bi bili uredniki „Naroda“ res taki ignoranti, kakor se delajo, je kar neverjetno. Izvrševalni odbor stranke primerjajo z državnim zborom. Ako se more delati paralelo med potitično stranko in državo, pa odgovarja izvrševalni odbor vladi, parlamentu pa odgovarja strankin zbor. Kako si predstavlja „Narod“ splošno in direktno volitev strankinega odbora, pač ne vemo; ali bi rad, da bi liberalci, nacionalci, klerikalci i. t. d. volili vodstvo socialno demokratični stranki? Kaj ni dosti, da se voli delegate na strankin zbor splošno, na javnih shodih. — Potem bodi tudi povedano, da strankin zbor v Brnu ni imel voliti sploh nikakšnega vodstva. Da „Narod“ ne pozna socialno demokratične organizacije, mu ne zamerimo; ali o stvareh, o katerih ni poučen, naj rajši molči. Eksekutiva skupne avstrijske socialne demokracije je sestavljena iz izvrševalnih odborov socialno-demokratičnih strank vseh narodov v Avstriji; te pa ima voliti stranka vsakega naroda na svojem lastnem zboru. S svojim vodstvom naj pa liberalna stranka kar nič ne renomira, ker ves svet vé, da sploh nima nobene organizacije.

Ljubljanska društvena godba je obljubila lokalni organizaciji, da bode igrala pri demonstraciji za splošno in enako volilno pravico v torek večer. V pondeljek pa je napisal „Slov. Narod“, ki se pritožuje radi terorizma — drugih, notico, v kateri poziva društveno godbo kar na odgovornost radi nameravanega sodelovanja in jo žuga, da je liberalci ne bodo več podpirali, ako bode korakala s soc. dem. sprevodom. In godba se je te neteroristične notice res ustrašila. V torek dopoldan je še zatrjevala, da zvečer gotovo pride, pol ure pred sprevodom je pa poslala naznanilo, da je ne bode. Sodbo o tem postopanju prepustimo mirno javnosti. Konstatirati hočemo le, da je veljala mestna godba doslej za nevtralno: socialisti ji gotovo niso zamerili, ako je svirala pri kakšni liberalni ali klerikalni priredbi, dali so ji pa sami tudi dosti često zaslužka. Del dohodkov mestne godbe iznaša tudi vstopnina pri koncertih, pri katerih se gotovo ne gleda udeležencem v srce. Pa nič ne dé. Demonstracija se je izvršila brez godbe ravno tako lahko; naši sodrugi bodo pa vsaj vedeli, pri čem da so — z „Narodom“ in z mestno godbo.

Celjska „Domovina“ si dovoljuje semtertja prav impertinentne notice, naperjene proti naši organizaciji. Polemizirali ne bodemo s tem lističem celjskih advokatov in Rošovih revčkov. Tega ne zasluži, kajti da bi stranka v „Narodnem domu“ pridobila za svoje otroške napore pristaše izmed rudarjev, tega ne verujemo. Rudarji znajo danes ceniti organizacijo — v Hrastniku kakor v Trbovljah. Da pa izrablja «Domovina» tudi Mlakarjevo afero za židovsko reklamo, za svoje neumno društvece, je predrznost. Gospôda v Celju naj pazi. Prezirali smo je doslej, ker nam je vseeno, v katerem taboru sede doktorji in posestniki. A naša potrpežljivost ima svoje meje. Celjski domovinaši naj se brigajo za svoje lumpe in za kričače okoli «D. Wacht», resne ljudi pa naj puste v miru. In Roš? Raje naj se ozira na loško-trboveljske ceste, v katerih blatu bi človek skoraj utonil in ki so škandal za tako veliki kraj, — in s tem bodo več koristnega storil, kakor s svojim društvom. Sicer mu povedo rudarji enkrat nekaj, kar mu bode dlje časa v ušesih donelo...

Naznanila čitateljem in naročnikom.

Zadnja številka — prva, ki je izšla v Ljubljani — je nekoliko zakasnila, kar je pripisati težavam, nastalim vsled preselitve, pa upamo, da nam cenjeni naročniki odpuste to neprijetnost. Odslej bode list izhajal redno v petek večer, tako da ga dobe vsi naročniki najkasneje do nedelje.

Cenjene naročnike uljudno prosimo, da nam naznanjajo svoje naslove na „Uredništvo Rdečega Prapora“, posebno tisti, ki nimajo natančnih ali pa pravih naslovov, da se bo mogel list redno razpošiljati. Nič ni neprijetnejšega, nego nejasni ali nepravi naslovi za naročnike in za upravo lista. Upravništvo.

Shodi.

Idrija. Imponzatno je demonstriralo v nedeljo idrijsko delavstvo za splošno in enako volilno pravico. Izza zadnje blamaže liberalcev, ki sedaj sami ne vedo, ali bi se izrekli za enakopravnost, ali proti njej, je bila ta manifestacija še pomembnejša. Čeravno smo v Idriji že navajeni na velike socialno demokratične shode in na mogočne manifestacije zlasti ob prvem majniku, moramo vendar reči, da je bila nedeljska demonstracija nekaj izvanrednega. Velika dvorana hotela pri „Črnem orlu“ je bila premajhna za ogromno množico, ki se je zbrala ob 9. uri dopoldan na shod, sklican od idrijske lokalne organizacije. Do zadnjega kotička je bil napolnjen prostor, a veliko število udeležencev je moralo ostati še na dvorišču. Shod je otvoril sodrug Anton Kristan v imenu lokalne organizacije ter je predlagal predsedništvo, ki je bilo soglasno izvoljeno. Po tem je dobil besedo sod. Etbin Kristan, ki je v temeljitem, več kakor 2. uri trajajočem govoru pojasnil pomen splošne in enake volilne pravice z delavskega, s kulturnega in z narodnega stališča. Načrtal je zgodovino gibanja za to demokratično zahtevo in nastopanje avstrijskih vlad in strank napram njej. Skiciral je krizo države, nastop ogrske Fejervary-Kristoffyjeve vlade, posezanje Gautschevo v Kristoffyjev načrt in zadnje glasovanje v državnem zboru. Potem je poročal o mogočnem gibanju delavstva na Ogrskem, na Češkem, Moravskem, Galiciji i. t. d. in naredil razdelo med tem nastopom in med bojem na Ruskem. Ostro je kritiziral govor poslanca drja. Tavčarja, nekonsekventnost liberalne stranke in nelogično agitacijo „Slov. Naroda“. Shod je bil že ves čas zelo živahen, elementarno pa je izbruhnila strastna enerižja ljudstva, ko je govornik izjavil, da je delavstvo pripravljeno, bojevati se brezobzirno in porabiti vsa sredstva, ki so mu na razpolago, za dosego splošne, enake volilne

pravice, pa ne mirovati, dokler ne zmaga s to zahtevo. —

Na shod sta bila povabljna državni poslanec gosp. dr. Ferjančič in deželni poslanec gosp. Arko Prvi je pisal, da ne more priti, ker ima v soboto večer shod v Kamniku, kjer bode preciziral tudi svoje stališče glede volilne reforme. Zborovalci so obžalovali, da jim ni bilo še znano, kako je gospod poslanec preciziral to stališče.

Gosp. Arko je prišel. Dejal je, da ga veseli, da nastopajo v Idriji vse tri stranke za splošno in enako volilno pravico. Zagovarjal je, da se z volilno pravico uveljavi tudi volilno dolžnost.

Neki klerikalni delavec je predlagal, naj se nameravani sprevod izvrši brez rdeče zastave, da se ga bodo tudi tisti lahko udeležili, ki niso socialni demokratje.

Sodrug E. Kristan je odgovarjal, da bi bila volilna dolžnost zopet negacija svobode; kajti, ako se kdo noče poslužiti svoje pravice, se ga ne sme siliti na to. Kar pa se tiče rdeče zastave, vé cela Idrija, da je današnja priredba socialnodemokratična. Kdor demonstrira s socialisti za splošno in enako volilno provico, ne dokumentira s tem, da je zatajil svoja politična načela; tako se pa tudi od socialnih demokratov ne more pričakovati, da bi skrili svojo barvo.

S tem se je shod, ki je odločno zahteval, da se nosi zastavo, zaključil in povrstal se je manifestačni sprevod. Okrog 1000 delavcev je korakalo v dolgi vrsti v najlepšem redu po ulicah okoli mesta pod vihrajočo rdečo zastavo, ter se je vrnil na glavni trg, kjer se je množica ustavila. Sodrug E. Kristan je stopil na stopnice občinske hiše, pa je s krepkimi besedami izjavil, da delavstvo, ki trka danes z železnimi prsti na vrata zakonodajnih in administrativnih zborov, ne bode mirovalo, dokler se mu ne odpro s privilegijami zapahnjena vrata državnega parlamenta, deželnega zbora in občinskega zastopa. Danes gremo po postavni poti in pripravljeni smo, da je ne zapustimo. Ali gorjé, ako bi se ljudstvu pokazalo, da je la pot brezupna. Gorjé, ako bi bilo ljudstvo prisiljeno, porabiti druga sredstva. Odgovornost za posledice bi pala na tiste, ki ne bi hoteli razumeti, da prihajajo v zgodovini trenotki, katerih se ne sme zamuditi! — Gromovit „živio“ splošni in enaki volilni pravici iz tisoč grl je pretresal zrak in krasna manifestacija je bila končana.

Spodnja Idrija. V nedeljo, 22. t. m. je bil tukaj jako dobro obiskan shod za splošno in enako volilno pravico. Poročal je sodrug E. Kristan, ki je žel vsestransko odobravanje. Tudi tukaj je delavstvo zavzeto za svojo pravico in se bode, ako treba, z vsemi sredstvi, združeno z delavskim ljudstvom cele države borilo zanjo, dokler ne prodre.

Vevče. Tukaj so imeli kršč. socialisti v nedeljo shod. Dopoldan je občinski tajnik pred cerkvijo oznanil, da bode en sam shod, skupno s socialnimi demokrati in ta da bo v društvenem domu. Kazalo ni druzega, kakor da smo se podali tudi mi tja. Pri volitvi predsedstva je prišlo do malega intermezza, ki pa je jako značilen za razmere v klerikalni stranki. V predsedstvo predlagani župan Jakob Dimnik ni hotel prevzeti tega mesta, ker da je pač prijatelj splošne volilne pravice — nikakor pa ne enake! Prigovarjanju gosp. kapelana Riharja se je vdal in prevzel predsedstvo shoda. Poročal je še dosti stvarno deželni poslanec g. dr. Viljem Schweitzer, kar je pričalo tudi opetovano pritrjevanje. V svoj govor je vpletel tudi zahteve narodne, kulturne in gospodarske ter jih z molohom militarizmom spravil v zvezo s splošno in enako volilno pravico. Za besedo poprosi sodrug Kocmur, ki izjavi, da je laž, če kdo trdi, da obstoji kaka zveza med klerikalci in socialnimi demokrati, pove, da ga ni prav nič sram, če nastopi v »katoliškem domu«, ker je prepričan, da se nahaja med poštenimi delavci-trpini, ki streme vsi za pravico. Razložil je v kratkih obrisih zgodovino in pomen delavskega gibanja za volilno pravico, pojasnil razmerje med Avstrijo in Ogrsko, na to pa na kritičnem rešetu obdelal politiko liberalno-kapitalističnih kast. Govoril je navzočim iz srca, kar so poslušalci ponovno tudi z burnim ploskanjem potrdili. Kapelan, g. Rihar je nato prebral 2 resoluciji, eno za državni in eno za deželni zbor. Pri utemeljevanju pa je podal značilno izjavo, da oni so pač za splošno in enako volilno pravico za državni in deželni zbor, za občno pa ne. Resoluciji sta bili sprejeti. Navzočih kakih 200.

Umetnost in književnost.

Slovensko gledališče. Letošnja sezona je rodila doslej tri novitete. Začela je z Anzengruberjevim „Samskim dvorom“ (Der ledige Hof), ki je bil pri premijeri prav dobro predstavljen, pri reprizi pa že nekoliko bolj nemarno. — Opera se je predstavila z Lortzingovim ljubkim „Carjem in tesarjem“. Izvzemši nekatere malenkosti, ki se jih morda zapiše lahko še mladi sezoni na rovaš, je bila predstava hvale vredna. — Preteč. torek teden je prišla Bissonova burka „Dobri sodnik“ prvič na oder. Za burke se sploh ne more jemati tako strogega merila kakor za seriozne drame in za veseloigre v ožjem pomenu. Zato se „Dobrega sodnika“ že lahko pohvali, zlasti če se spominjamo na nekatere burke prejšnjih sezon. Bissonova stvarca je precej dobra satira, namenjena tistim sodnikom, ki po staropolicajskih tradicijah mislijo, da morajo vsakega okrivljenca za vsako ceno spraviti v luknjo, pa rabijo najslabotnejše indicije za dokazilne argumente, ako le niso v prid okrivljenemu. Takih služabnikov justice se najde tudi drugod, ne le na Francoskem. Satira ni preveč rezka; predmet bi bil vreden kakšnega Gogolja. Bisson se je potrudil, da izvede celo stvar kolikor mogoče v splošno zadovoljnost in to se mu je precej dobro posrečilo. Zlasti za situacijsko komiko ima srečno roko; občinstvo se je tudi od srca smejalo. Pohvalno omeniti je pred vsem gospoda Liera, ki je imel nalogo „dobrega“ sodnika Leplantoisa. Sploh se je precej dobro igralo; scmtertja bi bilo želeti bolj sveže igre in čilejšega tempa. Včasih se je komu malce izpodtaknilo, kar je največ pripisati težavam, ki jih dela slovenski jezik Čehom. Skrbeti za domač naraščaj, je pač važna naloga „Dramatičnega društva“. Da se je dalo gosp. Verovšku čisto brezpomembno, takorekoč nepotrebno epizodo kuharja, je nerazumljivo. — Te dni so peli Čajkovskega „Pikovo damo“. O tem poročamo po reprizi.

Dramatično društvo. Prejeli smo sledeči dopis: Dramatično društvo v Ljubljani je imelo zopet krizo. Ne vemo, ali je bila huda ali lahka, ne vemo, kaj ji je dalo povod, vemo samo, da je bila kriza. V soboto teden je imelo društvo izvanredni občni zbor in vršile so se dopolnilne volitve. Dva odbornika sta odstopila, celi odbor je stavil svoje mandate na razpolaganje, obljubil pa je, da bode vodil opravke do konca sezone, eden odstopivših odbornikov je čakal v sosednji sobi in ko so ga šli deputativno nagovarjat, naj zopet sprejme mandat, ga je sprejel z veseljem, namesto druzega odbornika so volili novega . . . Kaj to vendar pomeni? Vse je skrivnostno in ravno tajnost celega procesa daje povod najraznovrstnejšim govoricam. Na občnem zboru je bilo prav malo ljudi. To je že tako, da ni med občinstvom velikega zanimanja za „Dramatično društvo“. Ali ljudje bi vendar radi vedeli, kaj se godi pri gledališču in če se pomisli, da je to javen zavod, se jim mora dati ponekod prav. Ako je povod krize malenkosten, ga pač ni treba zamolčati, ako se pa tiče važnih gledališčnih zadev, se ga ne bi smelo zamolčati. Prav zdi se nam, da ta tajinstvenost „Dramatičnemu društvu“ škoduje in da ubija tisto zanimanje, kar ga še je v javnosti. In vendar bi ga bilo treba zbujati.

Koledar za slovenske delavce 1906 izide sicer nekaj pozneje, kakor smo bili naznanili. Cenjeni sodrugi in naročniki ga vendar dobe vsaj mesec dni pred novim letom. Poročali smo že, kako praktično vsebino bo imel letošnji koledar, danes le še poročamo, da bo imel tudi tri slike (Daszinski, Resel in Prešernov spomenik v Ljubljani). Stal bo v usnje vezan 1 K, v platno 80 vin; organizacijam, ki ga naroče naprej in proti gotovini, daje izdajalstvo nekaj rabata. Ivan Mlinar, Ljubljana, Krakovski nasip št. 16.

Dopisi.

Trbovlje. Krščansko „usmiljenje“ slavi zopet orgije. Ljubezen do bližnjega je dobila ubozega grešnika v kremplje in na jezike, pa se naslaja, ker lahko s farizejem „pohlevno“ moli: Hvala ti, gospod, da nisem tak kakor tisti! Kdo ve, seveda, koliko je farizejev, ki so tudi taki kakor tisti in ki so samo srečni, da so sedaj oči uprte drugam! Bivši tajnik rudarske „Unije“ Ivan Mlakar, je storil razne delikte nepoštenega značaja in je bil vsled tega aretiran. (Da bi bila tudi njegova žena zaprta, kakor se je zadnjič poročalo, je pomota in je s tem popravljeno.) Nasprotniki pa pojo sedaj „Slavo“ in „Alelujo“, kakor da bi ta slučaj dokumentiral poštenost vseh farizejev. Vse časti vredni zakupniki javnega mnenja okoli „Slov. Naroda“ in „Slovenca“ se vedejo, kakor da so rešili uboge rudarje grozne nevarnosti, ne povedo pa, da smo sami pomedli svojo hišo in da smo tudi sami povedali javnosti, kakšna je stvar, v tem ko prikrivajo naši ljubeznivi nasprotniki lumparije v svojih vrstah, dokler je le mogoče. Da ima ravno ta gospoda najmanj povoda, škandalizirati se nad takimi dogodki, je seveda previsoko za njih razum. Dokler obstoji kapitalizem z njegovimi kričečimi materialnimi nasprotji, bodo lastninski grehi vsakdanja stvar. In da zapeljejo razmere enkrat tudi delavskega zaupnika, to še nikakor ni dokaz, da bi bili liberalci, klerikalci e tutti quanti iz boljšega testa. Smiliti se morajo človeku ubogi nasprotniki, ki trobijo danes po Trbovljah, da je socijalna demokracija ubita. Posameznik in stranka, vsaj pri nas ne. Padel je Mlakar, ali zavedni rudarji nadaljujejo svoje delo in ga bodo nadaljevali še bolj resno in intenzivno.

Prav otročje je „ajmohtarsko“ veselje. Kakor tepeni psi, ki vedo, da gospodarja ni doma; poskakujejo od samega razkošja. Povsod se čuje: „Mokraški bog je šel“ in druge neslanosti. Nam ni bil Mlakar ne bog, ne hudič, temveč le uslužbenec organizacije; menda pa so se ga „ajmohtarji“ bali kakor samega hudiča. Ako pa mislijo ti štajgarčki in njih podrepniki, da jim pojde zdaj setev v klasje, se neusmiljeno motijo. Mlakar je padel, a organizacija je ostala in Mlakar je bil le močan, ker so stali organizirani rudarji za njim. Osebe se menjajo, ali delo ostane. In vsak priganjač, ki misli, da se bodo zdaj uresničile zopet stare roparske razmere v Trbovljah, bode izginil, kakor je izginil nekdaj tako ošabni Turnšek in kakor bode izginil njegov zvesti in skozinskoz pošteni tovariš Božič. Ljudje, ki imajo maslo na glavi, naj ne hodijo po solncu. In taki ljudje nas tudi ne bodo učili morále. — Ravno Božič je imel pri „ferlezungi“ jako dolg jezik in je ščuval ljudi na škandalozen način. Res je sicer, da je na „ajnzarju“ največ „ajmohta“, da ima vsled tega človek Božičevega kalibra največjo zaslombo in da so tukaj razmere najžalostnejše. Ali kljub temu se bode našlo tudi tukaj dovolj razsodnih mož, ki bodo znali nastopiti proti priganjaškim hujskačem. Turnšek in Božič sta bila zvesta bratca, mi pa jih le vprašamo, kakšna sta se vrnila iz Šoln-Mlakarjevega procesa?

Materiala dajejo trboveljske razmere toliko, da bi z njimi samimi lahko napolnili list za listom. A vse pride s časom.

Par slučajev naj za danes označi trboveljske razmere. Na „Versatzu“ sta bili dve delavki odpuščeni, baje „ker nista fejst“, resnično pa, ker sta bili na sumu, da ste bili voditeljici pri zadnji stavki. To je krivično, ker pri stavki so bile vse delavke solidarne in tudi tožene so vse. Videli bodemo, koliko časa bode Petenačev regiment trajal. Zdaj teko 3 procesi. Prvi je prizivna obravnava Šoln-Mlakar, drugi je obravnava vsled prestopka kval. zak. toženth delavk iz zadnje stavke na „seperacijoni“ in tretja je tožba, povzročena po Peternaču, ki se čuti žaljenega na svoji časti. To že ilustruje trboveljske razmere! Ko bi vladala pravica v graščini, bi delavcem ne bilo treba čediti Avgijevega hleva. A graščinska gospoda prepusti delavstvu boj proti korupciji in — delavstvo je prevzelo nalogo. Vodilo bode pa ta boj tudi v cementni tovarni, kjer je bil delavec odpuščen, ko služi že 7 let v tem peklenskem mlinu in ki je bil šele po intervenciji sodrugov Linharta in Rinalda zopet sprejet. Povsod gniloba.

Mlakarjeva afera pa ni ubila organizacije. Nasprotno: še nove člane pridobivamo in še solidarneje nastopamo! Diskuzijska večera in shodi so izborno obiskani in povsod vlada staro navdušenje za proletarsko stvar. Rudarji! Naprej po tej poti in zmaga je naša! L. K.

Društvene vesti.

Idrijska podružnica rudarske „Unije“ je priredila v soboto, 21. t. m. zvečer v svojih prostorih predavanje, katerega se je idrijsko delavstvo prav mnogoštevilno udeležilo. Predmet predavanja je bil: „Človek — produkt razvoja“; govoril pa je sodrug E. Kristan iz Ljubljane jako popularno in v splošno zadovoljnost poslušalcev. Taka predavanja se vrše v Idriji sploh često in pokazuje se, da je delavstvo tukaj zelo ukaželjno.

Pevski odsek društva „Ljudski oder“ v Trstu je sklenil, začeti s temeljitim gojenjem petja ter naznanja vsem društvenikom in prijateljem petja sploh, da je imel v torek, dne 24. t. m. posvetovalno zborovanje v „Delavskem domu“. Med slovenskimi delavci v Trstu se že davno opaža potrebo pevske organizacije. Ali uresničenje te ideje je združeno z raznimi težavami in zato dosedanji poskusi niso imeli pravega uspeha. Sedaj pa se je poprijel „Ljudski oder“, ki je za to tudi po svojih pravilih opravičen, lepe in koristne ideje in vse kaže, da bode kmalu lahko uresničena. Upati je, da, ako se vsi, ki so interesirani, resno poprimejo stvari, bode na delavskih veselicah in pri priredbah delavskih organizacij kmalu donela naša lepa pesem.

Društvo „Ljudski oder“ v Trstu prireja cikel 7. znanstvenih predavanj, ki jih ima dr. Hinko Tuma iz Gorice. Predavanja bodo po vrsti, vsaki teden eno in sicer o sledečih predmetih: 1. delo. 2. in 3. veda. 4. umetnost. 5. vera. 6. stališče delavcev. 7. organizacija delavcev. Temata teh predavanj so vsekakor zanimiva za širše kroge, zlasti je zanimiva njih zveza. Dr. Tuma je imel 5. majnika v „Ljudskem odru“ predavanje o „Veri in delu“; nameravani ciklus bode takorekoč detajliranje tega predavanja. Zagotovo je torej pričakovati, da se bodo tržaški Slovenci zanimali zato priredbo in da bode udeležba vseh predavanj velika. Prvo predavanje se je vršilo že ta teden, v torek. Začetek je vselej ob ½9. uri zvečer. Dan vsakega predavanja bode posebej naznanjen.

„Naši zapiski“

Edina slovenska revija.

Uredništvo in upravništvo v Ljubljani.

Naročnina: Za celo leto K 2·80, za pol leta K 1·40, za četrt leta 70 vin.

Ravnokar je izšla

Prešernova številka.

Uredil dr. Ivan Prijatelj.

Ta številka obsega tri pole v ličnih platnicah, ima 3 slike in sledečo vsebino: Ivan Cankar: Še en simbol. — Oton Zupančič: Visavis. — Dr. Ivan Prijatelj: Prešernov spomenik v Ljubljani. — Josip Regali: Zajčev Prešeren kot spomenik. — Dr. Ivan Prijatelj: Drama Prešernovega duševnega življenja. (Predavanje v „Akademiji.) — Etbin Kristan: Krst pri Savici. — Albin Prepeluh: Prešeren je ljudski pesnik. — Dr. L.: Aforizmi. — Dr. Ivan Prijatelj: Od uredništva.

Prešernova številka „Naših zapiskov“ stane za naročnike 48 vin., za nenaročnike 80 vin.

„Drama Prešernovega duševnega življenja“, predavanje g. dr. Ivana Prijatelja ob odkritju Prešernovega spomenika v Ljubljani, je tudi izšlo v posebnih odtiskih iz „Naših zapiskov“ in se dobivajo po 40 vin. pri upravništvu „Naših zapiskov“ v Ljubljani.

Žepni koledar

za slovenske delavce

izide vsled nepričakovanih zaprek prihodnji mesec. Okrašen bode s **tremi slikami**. Vsebina bode jako bogata in poučna.

Cena: V usnje vezan 1 K, v platno vezan 80 vin., v polplatno vezan 72 vin.

Naročila se pošilja na naslov: **Ivan Mlinar, Ljubljana, Krakovski nasip 16,** ali pa na upravništvo **„Naših zapiskov“, Ljubljana.**

V založbi „Naših zapiskov“ se še dobi:

8. številka III. letnika: **Nekaj kulturnih zavodov slovenskih,** po 24 vin.

10. in 11. številka III. letnika: **Prešernov spomenik,** obsezajoča 48 strani, z lepim ovitkom, za naročnike po 48 vin., sicer franko po 80 vin.

I. S. Machar: **Magdalena,** povest v verzih, poslovenil A. Dermota, po 2 K.

Abditus: **Občina in socijalizem,** 70 vin.

P. Mihalek: **Iz nižin življenja,** 1 K.

Za agitacijo pripravne so brošurice:

Vun z volilno pravico (po 4 vin.)

Program socialne demokracije (po 4 vin.)

Zvišanje duhovskih plač (po 10 vin.)

Ako se jih naroči več, se dovoljuje rabat po dogovoru.

Vseučiliška predavanja po 10 vin. (brez poštnine).

Izdajatelj in odgovorni urednik Karl Kordelič.

Tiska Iv. Pr. Lampret v Kranju.